

Sygn. akt I ACa 1124/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Zofia Kawińska-Szwed
Sędziowie :	SA Elżbieta Karpeta (spr.) SA Anna Bohdziewicz
Protokolant :	Małgorzata Korszun

po rozpoznaniu w dniu 26 lutego 2014 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa D. F.

przeciwko K. F.

o eksmisję

oraz z powództwa wzajemnego K. F.

przeciwko D. F.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki-pozwanej wzajemnej

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 11 lipca 2013r., sygn. akt I C 283/07,

1) oddala apelację;

2) zasądza od D. F. na rzecz K. F. 1 800 (tysiąc osiemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 1124/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Częstochowie zasądził od D. F. na rzecz K. F. 14.075,00 zł. z ustawowymi odsetkami od 1 grudnia 2008r., umorzył postępowanie co do kwoty 96.850,00 zł, oddalił dalej idące żądanie (powódka

wzajemna domagała się ostatecznie zasądzenia na jej rzecz od pozwanej wzajemnej 21 375 zł) .oraz orzekł o kosztach sądowych i kosztach procesu nakazując pobrać na rzecz Skarbu Państwa od D. F. kwotę 519,76 zł. i od K. F. kwotę 4 096,24 zł i zasądzając od K. F. na rzecz D. F. kwotę 2 490,24 zł.

Rozstrzygnięcie to zapadło po ustaleniu następujących okoliczności.

Pozwana (powódka wzajemna) – K. F. jest była żoną syna powódki (pозwanej wzajemnej) – D. F.. Po zawarciu z A. F. (synem D. F.) związku małżeńskiego pozwana (powódka wzajemna) zamieszkała w należącej obecnie w 1/2 części do powódki (pозwanej wzajemnej) nieruchomości położonej w miejscowości K. przy ul. (...).

K. F. opuściła i opróżniła aktualnie powyższą nieruchomość i wyprowadziła się do innego lokalu.

W czasie zamieszkiwania w nieruchomości należącej do D. F., K. F. wraz z mężem poczynili nakłady na przedmiotową nieruchomość, których wartość wynosi 56 300,00 zł, w tym nakłady konieczne przedstawiają wartość 15 800,00 zł, zaś nakłady ulepszające w kwocie 40 500,00 zł. Sąd Okręgowy w motywach swego orzeczenia szczegółowo wskazał jakie prace obejmowały dokonane nakłady i jaka była ich wartość w odniesieniu do każdej z wymienionych prac. Ustalenia te zostały poczynione przede wszystkim w oparciu o opinię biegłego sądowego, której wniosków nie kwestionowała żadna ze stron. D. F. nie sprzeciwiała się dokonywaniu powyższych nakładów, były one wykonywane za jej wiedzą i zgodą.

Umową darowizny z dnia 14 września 2007 roku D. F. dokonała darowizny na rzecz swojego syna Z. F. 1/4 udziału we współwłasności przedmiotowej nieruchomości.

Postanowieniem z dnia 27 maja 2011 roku, sygn. akt II Ns 1659/08 Sąd Rejonowy w C. dokonał podziału majątku dorobkowego byłych małżonków K. F. i A. F. w skład którego wchodziła między innym wierzytelność z tytułu nakładów na nieruchomość objętą księgą wieczystą o numerze (...), stanowiąca przedmiot sporu w niniejszej sprawie w ten sposób, iż między innymi wskazaną wierzytelność przyznano w 1/2 części A. F. i w 1/2 części K. F.. Powyższe postanowienie uzyskało walor prawomocności.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy wskazał, że przedstawiony stan faktyczny w przeważającej mierze nie był pomiędzy stronami sporny. W szczególności nie był kwestionowany ustalony w oparciu o sporządzoną w niniejszej sprawie opinię biegłego zakres poczynionych przez K. F. i jej ówczesnego męża A. F. nakładów na nieruchomość położoną w miejscowości K., ul. (...), a także ich wartość, w którym to zakresie sporządzona w niniejszej sprawie opinia biegłego nie była kwestionowana. Nie budził wątpliwości również fakt, iż wskazane nakłady dokonane zostały przez K. F. i jej byłego męża A. F., co zgodnie potwierdzili przesłuchani w niniejszej sprawie świadkowie, którzy wykonywali zleczone im prace w zakresie modernizacji przedmiotowej nieruchomości.

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się zatem wyłącznie do kwestii podniesionego przez D. F. zarzutu przedawnienia roszczeń o zwrot nakładów na przedmiotową nieruchomość oraz do zakresu jej odpowiedzialności.

W pierwszej kolejności wskazał Sąd Okręgowy, iż w świetle rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego w C., sygn. akt II Ns 1659/08, K. F. posiadała legitymację czynną jedynie w zakresie żądania zwrotu 50% wartości poczynionych na nieruchomości nakładów, czego sama powódka wzajemna nie kwestionowała, a czego wyrazem było częściowe cofnięcie pozwu.

Jednocześnie wskazał Sąd, iż D. F. -pозwana wzajemna jest właścicielką przedmiotowej nieruchomości, na której powódka wzajemna wspólnie z mężem poczyniła nakłady, jedynie w 1/2 części, stąd również jej odpowiedzialność jest uzasadniona jedynie w zakresie przypadającego jej udziału we własności przedmiotowej nieruchomości, to jest do kwoty odpowiadającej 1/4 wartości poczynionych przez powódkę i jej męża na przedmiotowej nieruchomości nakładów, to jest do wysokości 1/2 należnych powódce z tego tytułu świadczeń.

Zauważył Sąd Okręgowy, że zamieszkiwanie przez pozwaną (powódkę wzajemną) w przedmiotowej nieruchomości wynikało z zawartej pomiędzy stronami ustnej umowy użyczenia. Zgodnie z art. 710 kc przez umowę użyczenia

użyczający zobowiązuje się zezwolić biorącemu przez czas oznaczony lub nie oznaczony, na bezpłatne używanie oddanej mu w tym celu rzeczy. Bez znaczenia dla oceny charakteru łączącego strony stosunku prawnego była – zdaniem Sądu Okręgowego - kwestia ewentualnego składania przez powódkę (pозwaną wzajemną) obietnic przeniesienia własności udziału w przedmiotowej nieruchomości, skoro bezspornym jest, iż do takiego przeniesienia nigdy nie doszło, a zatem przedmiotowa nieruchomość nigdy nie stanowiła własności pozwanej (powódki wzajemnej). Jednocześnie pozwana (powódka wzajemna) w żaden sposób nie wykazała, aby korzystanie przez nią i jej męża z przedmiotowej nieruchomości miało charakter odpłatny, co przemawiać mogłoby za odmienną oceną prawną łączącego strony stosunku prawnego.

Zgodnie z art. 713 kc biorący do używania ponosi zwykle koszty utrzymania rzeczy użyczonej, jeżeli poczynił inne wydatki lub nakłady na rzecz, stosuje się odpowiednio przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia. Jak trafnie wskazał w wyroku z dnia 6 maja 2010 roku, sygn. akt I ACa 276/10 Sąd Apelacyjny w Poznaniu umowa użyczenia to umowa jednostronnie zobowiązująca, w której biorący korzysta z cudzej rzeczy w sposób określony przez użyczającego, a jeżeli dokonuje nakładów na rzecz, to zgodnie z art. 752 w zw. z art. 713 czyni to nie dla siebie, lecz dla użyczającego, dla jego korzyści i tylko wtedy może żądać zwrotu uzasadnionych nakładów, jak osoba prowadząca cudze sprawy bez zlecenia. Jednakże na aprobatę zasługuje również pogląd Sądu Najwyższego, który w uchwale z dnia 20 stycznia 2010 roku, sygn. akt II CZP 125/09 wskazał, iż art. 753 § 2 kc w zw. z art. 713 kc nie ma zastosowania do rozliczenia nakładów na rzecz użyczoną, poczynionych przez biorącego do używania za zgodą użyczającego. Na gruncie niniejszej sprawy powódka (pозwana wzajemna) wyraziła zgodę na dokonywanie przez pozwaną (powódkę wzajemną) wszelkich nakładów – z zeznań świadków, osób, które wykonywały prace budowlane na przedmiotowej nieruchomości wynika jednoznacznie, iż prace odbywały się za zgodą powódki (pозwanej wzajemnej), która nie tylko je aprobowała, lecz aktywnie w nich uczestniczyła. W tej sytuacji, jak trafnie w uzasadnieniu powołanej wyżej uchwały wskazał Sąd Najwyższy niecelowe jest rozważanie ograniczeń odnoszących się do zwrotu nakładów wynikających z ich charakteru, a zatem zwrot nakładów przysługuje pozwanej (powódce wzajemnej) w pełnej wysokości, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z dokonanego podziału majątku wspólnego pozwanej (powódki wzajemnej) i należącego do powódki (pозwanej wzajemnej) udziału we współwłasności przedmiotowej nieruchomości.

Nie zasługiwał na uwzględnienie – zdaniem Sądu Okręgowego – podniesiony przez pozwaną wzajemną zarzut przedawnienia roszczeń powódki wzajemnej z tytułu poczynionych na użyczoną nieruchomość nakładów. Zgodnie z art. 719 kc roszczenie użyczającego przeciwko biorącemu do używania o naprawienie szkody za uszkodzenie lub pogorszenie rzeczy, jak również roszczenia biorącego do używania przeciwko użyczającemu o zwrot nakładów na rzecz oraz o naprawienie szkody poniesionej wskutek wad rzeczy przedawniają się z upływem roku od dnia zwrotu rzeczy. Skoro pozwana (powódka wzajemna) wyprowadziła się z przedmiotowej nieruchomości (co równoznaczne jest ze zwrotem rzeczy) na przełomie listopada i grudnia 2008 roku, to dopiero od tej daty roszczenie o zwrot poczynionych na przedmiotowej nieruchomości nakładów stało się wymagalne, a tym samym rozpoczął bieg jego przedawnienia. Odmienne stanowisko powódki (pозwanej wzajemnej) nie znajduje oparcia w obowiązujących przepisach prawa – przed dokonaniem zwrotu użyczonej rzeczy pozwana (powódka wzajemna) nie miała prawa domagać się zwrotu wartości poczynionych na nią nakładów, bieg terminu przedawnienia jest jednoznacznie określony powołanym przepisem i nie biegnie od daty ich dokonania, lecz od daty zwrotu użyczonej rzeczy.

Z tych względów zasądził Sąd Okręgowy na rzecz pozwanej (powódki wzajemnej) K. F. od powódki (pозwanej wzajemnej) D. F. z tytułu poczynionych na przedmiotową nieruchomość przez K. F. nakładów kwotę 14 075,00 zł.

O odsetkach orzeczono w oparciu o art. 481 § 1 kc, mając na uwadze datę zwrotu użytkowanej przez pozwaną (powódkę wzajemną) nieruchomości na rzecz powódki (pозwanej wzajemnej), to jest dzień, w którym pozwana (powódka wzajemna) przeprowadziła się do lokalu położonego w K. przy ul. (...), który był jednocześnie terminem wymagalności żądania o zwrot poczynionych na nią nakładów.

W niniejszej sprawie pozew wzajemny został cofnięty w zakresie przewyższającym żądanie zapłaty kwoty 28 150,00 zł – w połączeniu ze zrzeczeniem się roszczenia co do tej kwoty. Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy umorzył postępowanie w odniesieniu do kwoty 96 850,00 zł stanowiącej różnicę pomiędzy wartością przedmiotu sporu

wynikającą z pozwu wzajemnego (125 000,00 zł), a kwotą 28 150,00 zł, co do której żądanie pozwu wzajemnego nie zostało cofnięte.

W pozostałym zakresie żądanie pozwu wzajemnego podlegało oddaleniu z uwagi na fakt, iż przewyższało ono udział powódki (pозwanej wzajemnej) we współwłasności przedmiotowej nieruchomości, który był identyczny z zakresem jej odpowiedzialności w zakresie żądania zwrotu nakładów.

O kosztach procesu rozstrzygnął Sąd Okręgowy z powołaniem się na art. 100 kpc w zw. z art. 109 § 2 kpc. Po dokonaniu stosunkowego rozdzielenia kosztów stosownie do zasady odpowiedzialności za wynik procesu, należało zasądzić od pozwanej (powódki wzajemnej) na rzecz powódki (pозwanej wzajemnej) kwotę 2 490,80 zł. Podstawę prawną w odniesieniu do rozstrzygnięcia o kosztach sądowych, których pozwana (powódka wzajemna) nie miała obowiązku uiścić w zakresie w jakim stanowi przepis art. 113 ust. 1 uksc w zw. z art. 100 kpc. .

Apelację od tego orzeczenia w części zasądzającej od niej należność na rzecz K. F. i rozstrzygającej o kosztach procesu (punkty 1, 4 i 6 wyroku) wniosła pozwana wzajemna D. F.. Zarzucała obrazę przepisów prawa materialnego, tj.

- art. 6 k.c. przez zasądzenie równowartości wyliczonych przez biegłego nakładów w sytuacji gdy powódka wzajemna nie udowodniła, iż nakłady te zwiększyły wartość nieruchomości lub doprowadziły do bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej wzajemnej;

- art. 719 w związku z art. 118 i 117 § 1 k.c. przez błędną ich wykładnię skutkującą wadliwym przyjęciem, że roszczenie powódki wzajemnej o zwrot nakładów nie uległo przedawnieniu;

- art. 719 k.c. poprzez jego zastosowanie w sprawie, w sytuacji gdy Sąd Okręgowy zaniechał rozliczenia nakładów na podstawie przepisów właściwych dla umowy użyczenia;

- art. 713 w związku z art. 753 § 2 k.c. przez ich niezastosowanie podczas gdy ustalił Sąd, że zamieszkiwanie przez powódkę wzajemną w nieruchomości pozwanej wzajemnej wynikało z zawartej między stronami ustnie umowy użyczenia.

Pozwana wzajemna zarzucała także naruszenie przepisów postępowania, a to art. 233 § 1 k.p.c. przez niedokonanie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego i dowolną jego ocenę, skutkującą wadliwym założeniem, iż pozwana wzajemna wiedziała i wyrażała zgodę na wykonanie prac przez powódkę wzajemną. Zarzucała także apelująca naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. wobec zaniechania wskazania przez Sąd Okręgowy a przez to niewyjaśnienie podstawy prawnej wyroku w sytuacji gdy Sąd wykluczył podstawy prawne rozliczenia nakładów właściwe dla ustalonego przez siebie stosunku prawnego (użyczenia) na podstawie którego powódka wzajemna korzystała z nieruchomości stanowiącej współwłasność pozwanej wzajemnej.

W oparciu o podniesione zarzuty domagała się pozwana wzajemna zmiany wyroku przez oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenia na rzecz pozwanej wzajemnej kosztów procesu za obie instancje, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

W pierwszym rzędzie odnieść należy się do zarzutów kwestionujących poprawność ustaleń faktycznych.

Nie był uzasadniony zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. , gdyż wbrew twierdzeniom apelującej Sąd Okręgowy wskazał podstawę prawną swego rozstrzygnięcia i wyjaśnił dlaczego zastosował do oceny zgłoszonych przez powódkę wzajemną roszczeń przepisy dotyczące umowy użyczenia bez ograniczeń wynikających z art. 753 k.c.

Bezasadnie zarzucała także apelująca wadliwość ustalenia, że pozwana wzajemna wiedziała i wyrażała zgodę na wykonanie prac przez powódkę wzajemną. Sąd Okręgowy powołał się przy czynieniu kwestionowanego ustalenia na zeznania świadków M. Z., F. P., E. R., B. K. i J. K.. Z zeznań tych wynikało jednoznacznie, że pozwana wzajemna

nie tylko wiedziała o wykonywanych przez powódkę wzajemną i jej męża pracach, że prace te aprobowała, ale także wynikało z tych zeznań, że aktywnie uczestniczyła w zlecaniu prac modernizacyjnych.

Bezzasadność zarzutów apelacyjnych odnoszących się do ustaleń faktycznych nakazuje uznanie, że Sąd Okręgowy poprawnie ustalił wszystkie istotne dla rozstrzygnięcia okoliczności, stąd Sąd Apelacyjny w całości uznaje ustalenia Sądu Okręgowego za własne.

Odnosząc się do zarzutów naruszenia prawa materialnego wskazać należy przede wszystkim, że Sąd Okręgowy w pełni prawidłowo zakwalifikował stosunek prawny łączący strony jako umowę użyczenia. Nie ulega bowiem wątpliwości, że korzystanie przez K. F. z nieruchomości stanowiącej wówczas własność, a obecnie współwłasność D. F. opierało się na więzach powinowactwa, wynikających z zawartego z A. F. – synem D. F. – małżeństwa. Więzy te uzasadniały przyjęcie, że nieodpłatne przekazanie K. F. przez D. F. części nieruchomości do korzystania miało charakter umowy użyczenia uregulowanej przepisami 710 i nast. kodeksu cywilnego. Zgodnie z powołanym przez Sąd Okręgowy art. 713 zd. 2 k.c. do oceny roszczeń biorącego w użyczenie o zwrot nakładów na rzecz stosuje się odpowiednio przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia. Sąd Okręgowy powołując się na stanowisko Sądu Najwyższego wynikające z uchwały z dnia 20 stycznia 2010r. wydanej w sprawie III CZP 125/09 wyjaśnił dlaczego do oceny zakresu roszczeń powódki wzajemnej nie znajdą w niniejszej sprawie ograniczenia wynikające z art. 753 § 2 k.c. Sąd Apelacyjny podziela pogląd prawny wyrażony w powołanej uchwale, z którego wynika, że zgoda użyczającego na dokonanie przez biorącego w użyczenie nakładów na rzecz czyni bezprzedmiotowym potrzebę ustalenia charakteru dokonanych nakładów i rozdzielania ich na konieczne i inne. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu omawianej uchwały zwrócił uwagę na regulację art. 756 k.c. zgodnie z którym to przepisem potwierdzenie czynności dokonanych przez prowadzącego sprawę bez zlecenia przez osobę, której sprawa była prowadzona, nadaje prowadzeniu sprawy skutki zlecenia. Oznacza to, że dokonanie nakładów za zgodą użyczającego, przy odpowiednim stosowaniu przepisów o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia (tu art. 756 k.c.) nadaje tym nakładom charakter zlecony przez użyczającego, co uprawnia biorącego w użyczenie do żądania zwrotu wszelkich poniesionych na rzecz za zgodą użyczającego nakładów. Sąd Okręgowy opierając swe rozważania prawne na argumentacji przedstawionej w powołanej uchwale Sądu Najwyższego dokonał poprawnej wykładni przepisów, znajdujących zastosowanie do oceny prawnej roszczeń powódki wzajemnej, stąd zarzuty naruszenia przepisów prawa materialnego tj. art. 719, 713 w związku z art. 753 § 2 k.c. są bezzasadne.

Zupełnie bezzasadny był zarzut naruszenia art. 6 k.c. określany jako niesprostanie przez powódkę wzajemną obowiązkowi dowiedzenia istotnych dla okoliczności, którymi miało być wykazanie, że poniesione nakłady zwiększyły wartość nieruchomości lub doprowadziły do bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej wzajemnej. Z niekwestionowanej przez strony opinii biegłego sądowego, przyjętej przez Sąd Okręgowy za podstawę ustaleń wartości dokonanych nakładów, wynikało jednoznacznie, że nakłady te były częściowo konieczne, a w znaczącej części miały charakter ulepszeń. Nie było potrzeby – jak wynika z rozważań przedstawionych powyżej, ustalania które z nakładów miały charakter nakładów koniecznych, zwiększających wartość nieruchomości na dzień jej zwrotu. Rozliczenie nakładów poniesionych na nieruchomość nastąpiło bowiem zgodnie z przepisami regulującymi umowę użyczenia, która łączyła strony i nie było potrzeby posilkowania się przepisami dotyczącymi rozliczeń między samoistnym posiadaczem a właścicielem (art. 226 k.c.), która to regulacja odnosi się do zwiększenia wartości rzeczy w chwili jej wydania lub do zakresu bezpodstawnego wzbogacenia właściciela kosztem posiadacza.

Nie był także uzasadniony zarzut naruszenia art. 719 w związku z art. 118 i 117 k.c., co miało nastąpić poprzez nieuwzględnienie podniesionego przez pozwaną wzajemną zarzutu przedawnienia roszczeń powódki wzajemnej o zwrot nakładów, przy czym – jak wywodzi apelująca – roszczenie powódki wzajemnej o zwrot nakładów stało się wymagalne z chwilą poniesienia tych nakładów, a nie z chwilą zwrotu rzeczy. Takie stanowisko nie znajduje uzasadnienia w świetle aktualnego orzecznictwa Sądu Najwyższego. Sąd Apelacyjny w pełni podziela argumentację Sadu Najwyższego uzasadniającą stanowisko, że roszczenia o zwrot nakładów zarówno koniecznych jak i użytecznych stają się wymagalne z chwilą zwrotu rzeczy (por. wyrok SN z 15 października 2009r. I CSK 84/09, wyrok SN z 19 listopada 2003r. V CK 483/02 i wyrok SN z 30 maja 2007r IV CSK 71/07). Sąd Okręgowy wbrew zarzutom apelacji

prawidłowo zatem uznał, że powódka wzajemna nie uchybiła rocznemu terminowi do dochodzenia roszczenia o zwrot nakładów, liczonemu od dnia zwrotu rzeczy.

Wobec bezzasadności wszystkich zarzutów apelacji podlegała ona oddaleniu na mocy art. 385 k.p.c.

Na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. zasądzono od pozwanej – wzajemnej D. F. przegrywającej etap postępowania apelacyjnego koszty tego postępowania na rzecz powódki wzajemnej K. F. w wysokości wynagrodzenia przysługującego adwokatowi z mocy § 6 pkt 5 w związku z § 13 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.461 j.t.).